

Informacinių technologijų įtaka politiniam dalyvavimui: interneto skverbties ir rinkėjų aktyvumo tendencijos Lietuvoje

Rūta Petrauskienė, Gintaras Žilinskas

*Kauno technologijos universitetas
K. Donelaičio g. 20, LT-44239 Kaunas*

crossref <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppa.12.1.4012>

Anotacija. Aktyvus politinis dalyvavimas demokratiname valdymo procese suteikia piliečiams galimybę daryti poveikį rinkimų procesui ir kontroliuoti politikų veiklą. Straipsnio tikslas yra nustatyti interneto įtaką politiniam dalyvavimui Lietuvoje. Buvo išanalizuotos interneto skverbties ir rinkėjų aktyvumo tendencijos Lietuvoje, nustatomi priežastiniai ryšiai tarp politinio dalyvavimo 2007–2012 m. rinkimuose ir interneto skverbties rodiklių (namų ūkiai, turėję interneto prieigą, ir asmenys, kurie naudojami internetu kasdien arba bent kartą per savaitę). Tyrimų rezultatai rodo, kad yra ryšys tarp rinkėjų aktyvumo 2007–2012 m. vykusiuose rinkimuose ir namų ūkių, turinčių interneto prieigą, bei asmenų, kurie reguliariai naudojami internetu. Išskirsčius rinkimus pagal rūšis, ryšys stebimas tik Seimo rinkimuose. Pažymima, kad tolesnė interneto skverbtis ir aktyvesnis elektroninės demokratijos formų taikymas sudarys didesnes politinio dalyvavimo galimybes internetą turintiems rinkėjams.

Raktažodžiai: politinis dalyvavimas, interneto skverbtis, rinkėjų aktyvumas, informacinių komunikacinių technologijų plėtotė, rinkimai.

Keywords: political participation, internet penetration, activeness of voters, development of information communication technologies, election.

Įvadas

Šiuolaikinėse demokratinėse valstybėse politikoje dalyvaujama naudojant įvairias priemones, iš kurių viena – informacinės komunikacinės technologijos (toliau – IKT). Tai susiję su e. dalyvavimu, e. balsavimo galimybių plėtote. Naudodami IKT, piliečiai geriau gali informuoti valdžios atstovus apie savo interesus, poreikius, daryti spaudimą siekiant, kad būtų atsižvelgta į jų nuomonę, rasti informaciją apie politines partijas, jų programas, pareikšti savo valią rinkimų metu ir pan.

Piliečių dalyvavimo tyrimai per keletą pastarųjų dešimtmečių gerokai išplėtoti Vakarų demokratijose. Gausu straipsnių, kuriuose nagrinėjamas piliečių dalyvavimo

fenomenas, pateikiamos jo tipologijos, analizuojama piliečių dalyvavimo formų kaita. Tarp autorių, nagrinėjusių piliečių dalyvavimą Vakarų šalyse, galima paminėti D. Held [9], H. J. Abs, R. Veldhuis [1], J. Gaventa, C. Valderrama [8], R. J. Dalton [5] ir kt. Lietuvoje piliečių dalyvavimo problemą analizavo P. Ragauskas [22], M. Damkuvienė, R. Tijūnaitienė [6], R. Riekašius [25], A. Krupavičius [14] ir kt. Gana plačiai mokslinėje literatūroje yra nagrinėjami su IKT plėtote susiję e. demokratijos, e. dalyvavimo, e. balsavimo klausimai [2; 3; 27], tačiau pasigendama gilesnių tyrimų apie interneto įtaką politiniam dalyvavimui. Atsižvelgiant į tai, straipsnio autoriai kelia tikslą įvertinti interneto poveikį rinkėjų politiniam dalyvavimui Lietuvoje. Straipsnyje analizuojama piliečių dalyvavimo politikoje samprata, tiriama interneto skverbtis ir rinkėjų aktyvumas Lietuvoje, nustatomi ryšiai tarp rinkėjų aktyvumo ir interneto skverbties rodiklių. Akcentuojamas interneto poveikis rinkėjų aktyvumui. Taikomi mokslinės literatūros, lyginamosios, loginės, koreliacinės ir tiesinės regresinės analizės, apibendrinimo metodai.

Politinio dalyvavimo samprata

Demokratiją nuo daugelio kitų politinių sistemų skiria institucionalizuoti metodai eiliniams piliečiams dalyvauti sprendimų priėmimo procese [5]. D. Held [9] išskiria šiuos visiškai demokratiškos sistemos principus, kuriems esant politinis gyvenimas taptų viena svarbiausių visų piliečių gyvenimo dalimi: veiksmingas dalyvavimas, sąmoningas supratimas, balsavimo lygybė lemiamuoju metu, darbotvarkės kontrolė, įtrauktumas. Tam, kad minėti demokratijos principai būtų praktiškai įgyvendinti, valdžios institucijos privalo užtikrinti piliečių dalyvavimo galimybes. Vieni teoretikai piliečių dalyvavimą vertino kaip priemonę koreguoti valdančiųjų sluoksnių politikos klaidas. Kiti teoretikai pažymi, kad piliečių dalyvavimas grindžiamas pripažinimu, jog piliečiai gali ryškiai veikti sprendimų kokybę ir pagerinti viešosios politikos turinį.

1 lentelė. Piliečių dalyvavimo koncepcijos

Dalyvavimo koncepcijos	Formos, kurių tikimasi iš dalyvavimo
Politinis dalyvavimas	Balsavimas rinkimuose ir referendumuose, lobistinė veikla, kreipimasis į politikus ir valstybės tarnautojus dėl piliečių interesų.
Socialinis dalyvavimas	Narystė savanoriškoje asociacijoje, asociacijos taryboje, kitose asociacijos veiklose.
Ekonominis dalyvavimas	Indėlis į gamybos procesą – darbas, narystė organizacijos darbuotojų taryboje.
Kultūrinis dalyvavimas	Kova prieš diskriminaciją ir atskirtį, socialinės sanglaudos rėmimas.

Šaltinis: [1].

M. Damkuvienė ir R. Tijūnaitienė [6], analizuodamos piliečių dalyvavimo koncepcijas, pateikia mokslininkų H. J. Abs ir R. Veldhuis [1] dalyvavimo koncepcijų klasifikaciją, kurių pagrindas yra aktyvus pilietiškumas. Minėti mokslininkai, remdamiesi keturiomis pilietiškumo dimensijomis (politine, ekonomine, socialine ir pilietine) išskiria keturias dalyvavimo koncepcijas: politinio dalyvavimo, socialinio dalyvavimo, kultūrinio dalyvavimo ir ekonominio dalyvavimo (1 lent.). Idealu, kad piliečiai dalyvautų visuose domenuose, tačiau realiai retai tai vyksta [6]. Dalyvavimo metodai siejami su bendruomene ar socialiniu dalyvavimu, paprastai pilietinėje visuomenės sferoje ar tokioje, kur gyventojai turi galimybę paveikti valstybines programas. Kita vertus, egzistuoja politinio dalyvavimo tradicija, kai piliečiai dalyvauja tradicinėmis dalyvavimo formomis, pavyzdžiui, balsuojant per rinkimus, dalyvaujant politinių partijų veikloje ir užsiimant lobizmu [8]. Straipsnyje dėmesys skiriamas tik vienai iš dalyvavimo koncepcijų, t. y. politiniam dalyvavimui, jo sampratai, esminiams bruožams. Mokslinėje literatūroje pateikiamos įvairios politinio dalyvavimo sampratos:

- legali privačių piliečių veikla, kuria daugiau ar mažiau siekiama daryti tiesioginę įtaką vyriausybės personalo parinkimui ir (arba) veiksmams, kurių jie imasi;
- veiksmai, kuriais eiliniai bet kurios politinės sistemos nariai daro įtaką arba bando tai daryti jos veiklos rezultatams;
- visa individualių piliečių savarankiška veikla skirta daryti tiesioginę arba netiesioginę įtaką politiniams pasirinkimams įvairiuose politinės sistemos lygiuose;
- veikla, kurią vykdydami piliečiai demokratinėje sistemoje gali perduoti vyriausybės pareigūnams informaciją apie savo rūpesčius bei pasirinkimus ir daryti spaudimą, kad į šia informaciją būtų atsižvelgiama;
- veikla, viena vertus, suvokiama kaip daroma įtaka sprendimų priėmimo procesui ir, kita vertus, kaip poveikis valstybės valdymo organų priimtų praktinių programų įgyvendinimo būdai ir eigai [25, p. 6–7].

Galima teigti, jog politinis dalyvavimas yra itin svarbus politinės kultūros elementas. Piliečiai, dalyvaudami politiniame gyvenime, formuoja pilietinę atsakomybę, taip išreiškdami savo interesus, į kuriuos valdžia privalo atsižvelgti. Tai rodo visuomenės aktyvumą, jausmą, kad yra svarbūs viešojo valdymo procese, be to, bendradarbiavimas su valdžios institucijomis skatina pasitikėjimą šiomis institucijomis.

Dažnai politinis dalyvavimas yra tapatinamas su dalyvavimu rinkimuose. Remiantis demokratijos principais, piliečiai turi kontroliuoti tuos, kurie priima sprendimus; pagrindinis šios kontrolės būdas – visuomenės galimybė konkurenciniuose rinkimuose periodiškai rinkti politinį elitą [2]. Priešrinkiminis laikotarpis yra taip pat labai svarbus, nes tuo metu vyksta įvairios diskusijos ir debatai aktualiais klausimais, kandidatai ir partijos pristato savo rinkimines programas,

piliečių grupės susipažįsta su kandidatų politinėmis nuostatomis. Šis laikas yra skiriamas būtent informacijos paieškai, rinkimui, analizei, vertinimui.

Lietuva, kaip ir kitos valstybės, susiduria su dideliu iššūkiu – IKT plėtojimu ir jos poveikiu demokratijai bei dalyvavimui [24, p. 240]. Vis plačiau vartojami tokie terminai: „e. demokratija“, „e. balsavimas“ ir pan., kurie suteikia naujas dalyvavimo formas, naujas informacijos sklaidos galimybes, naujas komunikavimo su politinio elito bei viešojo administravimo institucijų atstovais galimybes.

Tyrimo medžiaga ir metodika

Šis tyrimas yra pagrįstas antriniais statistiniais duomenimis, taip pat mokslinių tyrimų rezultatų apie interneto įtaką rinkėjų aktyvumui rinkimuose apibendrinimu bei interpretacija. Lietuvos statistikos departamento (toliau – LSD) regioninė statistika apie informacines technologijas (toliau – IT) ir Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – VRK) duomenys apie rinkėjų aktyvumą yra pagrindiniai šio straipsnio šaltiniai. Analizuojant interneto skverbtį Lietuvos apskrityse, naudojama 2005–2012 m. LSD regioninė statistika apie namų ūkius, turinčius interneto prieigą, ir 16–74 metų asmenis, kurie naudojami internetu [19]. Gyventojų aktyvumo rinkimuose analizė paremta VRK rinkimų apie gyventojų aktyvumą duomenimis: 2007 m. ir 2011 m. savivaldybių tarybų, 2008 m. ir 2012 m. seimo, 2009 m. prezidento rinkimų [16]. Taip pat šio straipsnio šaltiniai yra Pagrindinių mokslo rodiklių (angl. *Essential Science Indicators*) ir Lietuvos virtualiosios bibliotekos mokslinių žurnalų straipsnių duomenų bazės.

Duomenys ir straipsniai buvo nagrinėjami taikant lyginamosios analizės metodą. Jie buvo analizuojami, taikant kiekybinį, holistinį požiūrį, kurio tikslas – šiame tyrime nustatyti esminius kiekybinius ryšius. Siekiant nustatyti interneto skverbties ir rinkėjų aktyvumo rinkimuose tarpusavio ryšius, buvo atlikta koreliacinė ir tiesinė regresinė analizė. Šioje analizėje buvo naudojami du interneto skverbtį atspindintys rodikliai: namų ūkiai, turėję interneto prieigą (NTI), ir 16–74 metų asmenys, kurie naudojami internetu kasdien arba bent kartą per savaitę (ANI). Tarp šių rodiklių ir rinkėjų aktyvumo buvo nustatyti priežastiniai ryšiai penkiuose rinkimų procesuose ir atskirai pagal rinkimų rūšis ir apskritis.

Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant statistinės analizės *SPSS Windows 13.0* ir *Excel 2003* programas. Koreliaciniam ryšio stiprumui nustatyti buvo skaičiuotas koreliacijos Pirsono koeficientas. Ryšio priežastingumui įvertinti naudojama tiesinė regresinė analizė. Skirtumai statistiškai reikšmingi, jeigu paklaidos tikimybės reikšmė $p < 0,05$.

Pagrindinis apribojimas, analizuojant interneto įtaką rinkėjų aktyvumui, yra susijęs su duomenų, ypač kalbant apie interneto skverbtį pagal apskritis, trūkumu. Antai duomenis apie namų ūkius, turinčius interneto prieigą, ir asmenis, kurie naudojami internetu, pagal apskritis LSD pradėjo skelbti nuo 2005 m. Dėl šios priežasties tyrime analizuojamas rinkėjų aktyvumas tik nuo 2007 m.

Interneto skverbtis Lietuvoje

Pagal Pasaulio ekonomikos forumo 2012 m. paskelbtą Pasaulio informacinių technologijų ataskaitą, Lietuva užima 31 vietą iš 142 vertintų pasaulio valstybių ir 14 vietą iš Europos Sąjungos šalių. Lietuva yra 37 vietoje pagal gyventojų, kurie naudojami internetu, skaičių ir 34 vietoje pagal namų ūkių, turinčių interneto prieigą, skaičių [31, p. 247].

Pagal LSD duomenis, Lietuvoje 2006 m. beveik kas trečias namų ūkis turėjo interneto prieigą, o 2012 m. – jau kas antras. Namų ūkių, turinčių interneto prieigą, Lietuvoje 2005–2012 m. padidėjo 40,8 proc. Tačiau 2012 m. tokių namų ūkių sumažėjo 0,6 proc. Pažymėtina, kad interneto prieiga yra pakankamai diferencijuota. 2012 m. mažiausiai interneto prieigą turinčių namų ūkių buvo Alytaus, Telšių, Tauragės ir Utenos apskrityse, o daugiausiai – Marijampolės, Kauno ir Klaipėdos apskrityse. 2005 m. Vilniaus ir Kauno apskritys išsiskyrė iš visų apskričių, nes jose buvo daug namų ūkių, turinčių interneto prieigą. Alytaus bei Tauragės apskritys ir 2005 m. buvo iš tų apskričių, kuriose šis rodiklis buvo žemiausias. Atkreiptinas dėmesys į Marijampolės apskrities pažangą: namų ūkių, turinčių interneto prieigą, padaugėjo 49,5 proc. [19].

Atsilikusiose apskrityse interneto prieiga vystėsi sparčiau negu aukštesnio išsivystymo apskrityse. Marijampolės, Alytaus ir Utenos apskrityje namų ūkių, turinčių interneto prieigą, padidėjo daugiau kaip 6 kartus. Interneto prieiga ypač įspūdingai vystėsi 2005 – 2010 m. Utenos apskrityje, kurioje ūkių, turinčių interneto prieigą, padidėjo daugiau kaip 8 kartus. Ši apskritis per penkerius metus tapo viena iš pirmaujančių namų ūkių, turinčių interneto prieigą. Tačiau per 2011 m. ir 2012 m. Utenos apskrityje namų ūkių, turinčių interneto prieigą, sumažėjo 15,1 proc.

2012 m. Lietuvoje internetu naudojosi 67,2 proc., o 2005 m. – 34,3 proc. visų 16–74 metų asmenų. 2005 m. reguliariai, t. y. kasdien ar bent kartą per savaitę, internetu naudojosi 29,8 proc. asmenų, o 2012 m. jų skaičius sudarė 64,6 proc. Vadinasi, per septynerius metus reguliarių interneto vartotojų padaugėjo daugiau kaip dvigubai. Daugiausia asmenų, kurie ir 2005 m. ir 2012 m. reguliariai naudojami internetu, buvo Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse. Mažiausi rodikliai yra Tauragės, Utenos ir Alytaus apskrityse. 2005 m. tarp atsilikusių šioje srityje buvo ir Marijampolės apskritis [19].

2005–2012 m. 16–24 metų asmenys, palyginti su kitomis amžiaus grupėmis, daugiausia kasdien ar bent kartą per savaitę naudojami internetu. 2012 m. tai sudarė 96,9 proc. Minėtu laikotarpiu mažiausiai reguliariai internetu naudojami 65–74 metų asmenys: 2012 m. tik 12,5 proc., t. y. beveik 8 kartus mažiau negu 16–24 metų asmenys. Internetu kasdien ar bent kartą per savaitę naudojami 87,3 proc. 25–34 metų asmenų, 76,7 proc. – 35–44 metų asmenų ir 60,3 proc. – 45–54 metų asmenų [19].

Palyginę naudojimosi internetu kasdien ar bent kartą per savaitę augimo tempus tarp skirtingų asmenų grupių 2005–2012 m., matome, kad didžiausi augimo tempai buvo 25–34 metų (49,4 proc.) ir 35–44 metų (48,4 proc.) asmenų grupėse. Tarp 16–24 metų asmenų interneto vartotojų padaugėjo 32,0 proc. Palyginti su šia didžiausia interneto vartotojų amžiaus grupe, interneto vartotojų daugėjo ir 45–54

metų asmenų (37,8 proc.) grupėje. Mažiausiai internetu naudojosi vyresniojo amžiaus asmenys, pavyzdžiui, 65–74 metų grupėje reguliarių interneto vartotojų padaugėjo tik 11,0 proc. Vadinasi, sparčiausiai daugėjo 25–44 metų interneto vartotojų [19].

2012 m., palyginti su prieš porą metų buvusia situacija, interneto vartotojų daugėjo lėtai, tačiau bendra tendencija išlieka – vartotojų daugėja. Pastaraisiais metais šių rodiklių augimą lemia vis didėjantis vyresnio amžiaus gyventojų susidomėjimas informacinėmis technologijomis ir jų teikiamomis galimybėmis [13]. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad 8 proc. gyventojų, kurie iki šiol nesinaudojo internetu, jau ketina pradėti naudotis informacinėmis technologijomis, tikėtina, kad ir artimiausioje ateityje naudojimosi internetu rodikliai augs [10].

Tarptautinės asociacijos „FTTH Council Europe“ ir kompanijos „iDate“ 2012 m. birželio mėn. paskelbto tyrimo apie šviesolaidinės ryšio technologijos vystymosi tendencijas rezultatai rodo, kad Lietuva užtikrintai pirmauja Europoje pagal plačiajuosčio interneto, teikiamo šviesolaidinėmis ryšio linijomis, skvarbą. Šio tyrimo duomenimis, 2012 m. viduryje Lietuva pasiekė 30,1 proc. šviesolaidinio ryšio skvarbą (2011 m. pabaigoje šis rodiklis buvo 28,3 proc.). Pasauliniu mastu Lietuva pagal šį rodiklį yra 5 vietoje [26]. 2011 m. pabaigos duomenimis, plačiajuosčiu ryšiu Lietuvoje naudojosi 57,2 proc. namų ūkių [11]. 2012 m. viduryje namų ūkių, prisijungusių prie interneto šviesolaidinėmis ryšio linijomis, skaičius Lietuvoje siekė 381 tūkst. [26]. Plačiajuostis ryšys, kuris suteikia greitesnę prieigą prie interneto paslaugų, prieinamas ne tik miestų, bet ir kaimų gyventojams. Mieste plačiajuosčio interneto prieigą turėjo 99,8 proc., kaime – 99,3 proc. internetą naudojančių namų ūkių [12].

Apibendrinant galima teigti, jog 2005–2012 m. Lietuvoje sparčiai didėjo interneto prieigos ir naudojimo rodikliai. Kartu per visą laikotarpį šioje srityje išliko skirtumų tarp atskirų apskričių.

Rinkėjų aktyvumas Lietuvoje

Lietuvoje nuo 1990 m. įvyko 7 seimo, 5 prezidento ir 7 savivaldybių tarybų rinkimai. Remiantis VRK duomenimis, didžiausias rinkėjų aktyvumas buvo 1993 m. prezidento rinkimuose (78,6 proc.). Seimo rinkimuose rinkėjai aktyviausiai dalyvavo 1992 m. (75,2 proc.), o savivaldybių tarybų – 1990 m. (64,8 proc.). 1990–1993 m. buvo didžiausias rinkėjų aktyvumas. Vėliau rinkėjų aktyvumas labai mažėjo. Mažiausiai rinkėjų, renkant seimą (46,1 proc.) ir prezidentą (48,4 proc.), dalyvavo 2004 m., renkant savivaldybių tarybas, – 1997 m. (39,9 proc.). Rinkėjų aktyvumo skirtumas tarp 1992 m ir 2004 m. seimo rinkimų siekė 29,1 proc., tarp 1993 m. ir 2004 m. prezidento rinkimų – 30,2 proc., o tarp 1990 m. ir 1997 m. savivaldybių tarybų rinkimų – 24,9 proc. [16].

Pažymėtina, kad visų rūšių paskutiniuose rinkimuose rinkėjų aktyvumas padidėjo, tačiau mažiau negu prieš tai buvusiuose: a) 2012 m. seimo rinkimuose rinkėjų dalyvavo 4,33 proc. daugiau negu 2008 m.; b) 2009 m. prezidento rinkimuose – 3,4 proc. daugiau negu 2004 m.; c) 2011 m. savivaldybių tarybų rinkimuose – 2,78

proc. daugiau negu 2007 m. [16]. Tačiau rinkiminis aktyvumas Lietuvoje yra vienas mažiausių visoje Europoje [7].

Didžiausias vidutinis aktyvumas yra prezidento rinkimuose (60,8 proc.). Didesnis aktyvumas prezidento rinkimuose, skirtingai nei seimo (vidutinis aktyvumas yra 58,0 proc.) rinkimuose, aiškintinas tuo, kad prezidento rinkimuose lengviau pasirinkti, didesnis politikos asmeninimas. Savivaldybių tarybų rinkimuose vidutinis rinkėjų aktyvumas siekia tik 49,0 proc. [16]. Aktyvumą šiuose rinkimuose mažina rinkėjų nuostata, jog vietinė valdžia savarankiškai gali spręsti tik nedaugelį aktualių problemų. Tai yra būdinga ne tik Lietuvai, bet ir kitoms valstybėms [24, p. 227].

Antros lentelės duomenimis, aktyviausiai 2008 m. seimo rinkimuose dalyvavo Panevėžio, Vilniaus ir Kauno apskrityse gyvenantys rinkėjai, o mažiausias aktyvumas buvo Klaipėdos ir Marijampolės apskrityse. Aktyviausiai 2012 m. seimo rinkimuose dalyvavo Vilniaus, Kauno ir Panevėžio apskrityse gyvenantys rinkėjai. Klaipėdos, Telšių, Marijampolės apskrityse šiuose seimo rinkimuose rinkėjų aktyvumas buvo mažiausias. 2008 m. skirtumas tarp Panevėžio apskrities, kurioje rinkėjų aktyvumas didžiausias (50,33 proc.), ir Klaipėdos apskrities, kur rinkėjai pasyviausi (44,78 proc.), buvo 5,55 proc. 2012 m. rinkimuose šis skirtumas padidėjo iki 9,67 proc. (Vilniaus apskritis 56,99 proc. ir Klaipėdos – 47,32 proc.). 2012 m. rinkimuose, palyginti su prieš tai buvusiais 2008 m. rinkimais, rinkėjų aktyvumas padidėjo visose apskrityse, daugiausia Vilniaus (6,74 proc.) ir Alytaus (5,17 proc.) apskrityse.

2 lentelė. Rinkėjų aktyvumas 2007–2012 m. Lietuvoje pagal apskritis (proc.)

Nr.	Apskritis	Rinkimų rūšis						Prezident o 2009 m.
		Seimo			Savivaldybių tarybų			
		2008 m.	2012 m.	Pokytis	2007 m.	2011 m.	Pokytis	
1.	Alytaus	46,99	52,16	5,17	43,55	49,94	6,39	51,16
2.	Kauno	49,92	54,63	4,71	38,94	42,76	3,82	53,86
3.	Klaipėdos	44,78	47,32	2,54	36,01	37,94	1,93	47,69
4.	Marijampolės	45,56	48,93	3,37	40,13	41,81	1,68	51,25
5.	Panevėžio	50,33	52,39	2,06	40,57	40,96	0,39	53,37
6.	Šiaulių	47,60	51,87	4,27	38,87	42,37	3,50	49,84
7.	Tauragės	46,74	50,65	3,91	45,01	48,35	3,34	46,94
8.	Telšių	47,81	48,36	0,55	39,28	41,33	2,05	48,65
9.	Utenos	49,54	51,84	2,30	45,98	49,27	3,29	49,91
10.	Vilniaus	50,25	56,99	6,74	45,40	47,55	2,15	54,08
	Iš viso	48,59	52,92	4,33	41,30	44,08	2,78	51,76

Šaltinis: sudaryta autorių pagal [16].

Savivaldybių tarybų 2007 m. rinkimuose aktyviausiai dalyvavo Utenos, Vilniaus ir Tauragės, o 2011 m. – Alytaus, Utenos ir Tauragės apskričių rinkėjai. Žemiausias aktyvumas 2007 m. buvo Klaipėdos, Šiaulių ir Kauno, o 2011 m. – Klaipėdos ir

Panevėžio apskrityse. 2007 m. skirtumas tarp Utenos apskrities, kurioje rinkėjai buvo aktyviausi (45,98 proc.), ir Klaipėdos apskrities, kurioje rinkėjų balsavo mažiausiai (36,01 proc.), buvo 9,97 proc. 2011 m. rinkimuose toks skirtumas tarp Alytaus (49,94 proc.) ir Klaipėdos apskričių (37,94 proc.) buvo 12,0 proc. Kaip ir seimo rinkimuose, 2011 m. savivaldybių tarybų rinkimuose visų apskričių rinkėjai dalyvavo aktyviau negu prieš tai vykusiuose rinkimuose. Alytaus apskrityje rinkėjų aktyvumas padidėjo labiausiai (6,39 proc.).

2009 m. prezidento rinkimuose aktyviausi buvo Vilniaus, Kauno ir Panevėžio rinkėjai. Mažiausiai rinkėjų dalyvavo Tauragės ir Klaipėdos apskrityse. Skirtumas tarp Vilniaus apskrities, kurioje rinkėjai buvo aktyviausi (54,08 proc.), ir Klaipėdos apskrities, kurioje rinkėjų balsavo mažiausiai (47,69 proc.), buvo 6,39 proc.

Analizuojant statistinius duomenis apie rinkėjų aktyvumą, išryškėja skirtumų pagal apskritis. Skirtumas tarp apskričių, kuriose rinkėjai buvo aktyviausi ir pasyviausi, įvairiuose rinkimuose varijuoja nuo 5,55 proc. iki 12,0 proc., o rinkėjų aktyvumo padidėjimas paskutiniuose rinkimuose – nuo 0,39 proc. Panevėžio apskrityje per prezidento rinkimus iki 6,74 proc. Vilniaus apskrityje per seimo rinkimus.

Rinkėjų aktyvumo ir interneto skverbties sąsajų tyrimo rezultatai

Koreliacinė duomenų analizė (3 lent.) parodė, kad rinkėjų aktyvumas visuose 2007–2012 m. vykusiuose rinkimuose (N=5) ir atskirai seimo rinkimuose (N=2) yra statistiškai reikšmingai susijęs su interneto skverbties – NTI ir ANI – rodikliais ($p < 0,05$). Abiem atvejais rinkėjų aktyvumo koreliacijos su interneto skverbties rodikliais yra itin statistiškai reikšmingos ($p < 0,01$). Visos šios koreliacijos yra teigiamos.

3 lentelė. Rinkėjų aktyvumo 2007–2012 m. vykusiuose rinkimuose ir interneto skverbties rodiklių koreliacinio ryšio įvertinimas (Pirsono koeficientas)

Nr.	Rinkėjų aktyvumas pagal rinkimų rūšis	NTI	ANI
1.	Seimo (N=2)	0,44*	0,60**
2.	Prezidento (N=1)	0,46	0,55
3.	Savivaldybių tarybų (N=2)	0,07	0,00
4.	Visi rinkimai (N=5)	0,38**	0,35*

** 0,01 lygmens statistinis reikšmingumas.

* 0,05 lygmens statistinis reikšmingumas.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal [16].

Analizuojant rinkėjų aktyvumo Seimo rinkimuose ir interneto skverbties rodiklių sąsajas, matyti, kad rinkėjų aktyvumo ir ANI ($r_s = 0,60$, $p < 0,01$) ryšys yra statistiškai reikšmingesnis ir stipresnis už rinkėjų aktyvumo ir NTI ($r_s = 0,44$, $p < 0,05$) ryšį. Pirmuoju atveju yra vidutinio stiprumo teigiama koreliacija, o antruoju atveju – silpna teigiama koreliacija. Tyrimo rezultatai rodo, kad silpna teigiama koreliacija taip pat

yra tarp rinkėjų dalyvavimo 2007–2012 m. vykusiuose rinkimuose ($N=5$) ir NTI ($r_s=0,38$, $p<0,01$) bei ANI ($r_s=0,35$, $p<0,05$) (3 lent.). Galima daryti prielaidą, kad kuo daugiau asmenų dažniau naudojami internetu, kuo daugiau namų ūkių turi interneto prieigą, tuo didesnis rinkėjų aktyvumas Seimo rinkimuose ir visuose 2007–2012 m. vykusiuose rinkimuose. Tačiau rezultatai atskleidė, kad rinkėjų aktyvumas savivaldybių tarybų ir prezidento rinkimuose nėra susijęs su interneto skverbties rodikliais.

Tyrinėjant rinkėjų dalyvavimo ir interneto skverbties rodiklių ryšius pagal apskritis (4 lent.), nustatytos statistiškai reikšmingos tik 4 koreliacijos iš 20 ($p<0,05$). Tik viena iš jų itin statistiškai reikšminga ($p<0,01$). Visos šios koreliacijos yra teigiamos. Tik Alytaus apskrityje gyventojų dalyvavimas statistiškai reikšmingai susijęs su abiem interneto skverbties rodikliais. Šis ryšys yra teigiamas ir labai stiprus su NTI ($r_s=0,94$, $p<0,05$) ir su ANI ($r_s=0,97$, $p<0,01$). Utenos ir Tauragės apskrityse labai stipri koreliacija stebima tik tarp rinkėjų aktyvumo ir ANI (atitinkamai $r_s=0,91$, $p<0,05$ ir $r_s=0,94$, $p<0,05$). Kitose apskrityse tarp gyventojų aktyvumo ir interneto skverbties rodiklių statistiškai reikšmingų ryšių nenustatyta.

4 lentelė. Rinkėjų aktyvumo 2007–2012 m. vykusiuose rinkimuose ir interneto skverbties rodiklių pagal apskritis koreliacinio ryšio vertinimas (Pirsono koeficientas)

Nr.	Apskritis	NTI	ANI
1.	Vilniaus apskritis	0,52	0,54
2.	Klaipėdos apskritis	0,11	0,09
3.	Kauno apskritis	0,40	0,45
4.	Panevėžio apskritis	0,53	0,33
5.	Telšių apskritis	0,81	0,63
6.	Šiaulių apskritis	0,77	0,62
7.	Utenos apskritis	0,45	0,91*
8.	Alytaus apskritis	0,94*	0,97**
9.	Marijampolės apskritis	0,73	0,45
10.	Tauragės apskritis	0,79	0,94*

** 0,01 lygmens statistinis reikšmingumas.

* 0,05 lygmens statistinis reikšmingumas.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal [16].

Tiesinė regresinė analizė buvo atlikta norint patikrinti, ar interneto plėtra (NTI ir ANI) turi įtakos rinkėjų aktyvumui. Priklausomu kintamuoju pasirinktas rinkėjų aktyvumas rinkimuose (proc.). NTI ir ANI buvo nepriklausomi kintamieji. Tiesinės regresinės analizės duomenimis, tik ANI darė reikšmingą įtaką rinkėjų aktyvumui seimo rinkimų metu ($\beta=0,71$, $p<0,05$). NTI nedarė įtakos rinkėjų aktyvumui nė vienu rinkimų metu. Taip pat nenustatyta reikšmingo priežastinio ryšio tarp rinkėjų aktyvumo ir interneto plėtros rodiklių pagal apskritis.

Tyrimo rezultatų analizė

Straipsnyje buvo ištirtas santykis tarp rinkėjų aktyvumo ir NTI bei ANI. Svarbiausias šio tyrimo rezultatas yra aiškus interneto vartojimo poveikis rinkėjų aktyvumui. Tyrimo rezultatai parodė, kad 2007–2012 m. Lietuvoje vykusiuose rinkimuose ir ypač 2008 m., 2012 m. seimo rinkimuose NTI ir ANI turėjo įtakos rinkėjų aktyvumui. Diskutuojant apie interneto vartojimo įtaką politiniam dalyvavimui galima aptikti prieštarų tyrimų rezultatų, teiginių ir vertinimų: vieni mokslininkai teigia, kad interneto vartojimas mažina politinį įsipareigojimą, kiti tvirtina atvirkščiai, kad interneto vartojimas didina politinį dalyvavimą [20; 28; 29; 30]. Mūsų tyrimas patvirtina teiginius apie mobilizuojantį interneto poveikį rinkėjų dalyvavimui. Jie atitinka H. Schmitt ir W. Lusoli tyrimų rezultatus. Abu mokslininkai analizavo interneto vartojimo reikšmę Europos Parlamento rinkimuose. H. Schmitt, ištyręs interneto vartojimo vaidmenį priešrinkiminei informacijai gauti 1999 m. Europos Parlamento rinkimuose, nustatė, kad aktyviau rinkimuose dalyvauja interneto vartotojai negu asmenys, kurie juo nesinaudoja nepaisant priežasčių. Paašškėjo, kad vidutiniškai internetas buvo beveik toks pat populiarus kaip vieši susirinkimai, kurie anksčiau buvo vieni iš tipišku rinkimų agitacijos formų, naudojamų Europos Sąjungos valstybių politinių partijų [28, p. 105]. W. Lusoli atlikta Europos Sąjungos valstybių piliečių interneto naudojimo renkant rinkimų informacijos apie 2004 m. Europos Parlamento rinkimus analizė rodo, kad interneto plėtra vyksta kartu su orientuotomis į pilietį rinkimų kampanijomis, kuriose individas imasi aktyvesnio vaidmens rinkdamas informaciją, aktyviau dalyvauja politinių diskusijų ir viešuose rinkiminiuose renginiuose [20, p. 262]. Mūsų tyrimo rezultatus taip pat galima susieti su D. E. Sylvester ir A. J. McGlynn atliktu tyrimu, kuriame nurodoma, kad žmonės, dažniau naudojęsi internetu savo namuose, yra labiau linkę kreiptis į vyriausybę telefonu, elektroniniu paštu arba laišku. Pavyzdžiui, politinio dalyvavimo tikimybė asmenų, namuose naudojančių internetą kelis kartus per savaitę ir rašančių laiškus arba skambinančių telefonu, padidėjo 15–17 proc., palyginti su tais, kurie namuose nesinaudoja internetu. Elektroninio laiško siuntimo vyriausybei tikimybė padidėja 35 proc. esant tam pačiam interneto naudojimosi namuose kaitos dažniui. Šie rezultatai rodo, kad asmenys, kurie nesinaudoja internetu namie ar kurie neturi pakankamai žinių, ar jiems trūksta prieigos, nebus itin pilietiškai aktyvūs, o tai turės įtakos, neigiamų pasekmių ir jų politiniam dalyvavimui [29, p. 68–72].

Aptariant mūsų rezultatus, taip pat būtų galima remtis J. W. Stanley ir Ch. Weare išvadomis, kurios yra priešingos jau aptartiems tyrimams. Jie rodo, kad internetas turi mažai įtakos demokratiniam dalyvavimui. Remiantis tyrimo išvada, kad interneto prieiga asmenų politiškai nemobilizuoja, daugelis interneto diskusijų dalyvių jau buvo politiškai aktyvūs ir jie galėjo savo balsą panaudoti kitoje srityje. Interneto prieigos poveikis mobilizuojant neaktyvius asmenis yra mažai tikėtinas [30, p. 500–522]. Tai iš dalies rodo ir mūsų gauti rezultatai. Nors Lietuvoje ir nustatytas aiškus ryšys tarp rinkėjų dalyvavimo ir NTI bei ANI, tačiau jis yra pakankamai silpnas. Lietuvoje

sparčiai didėjo interneto prieigos ir naudojimo rodikliai, o rinkėjų aktyvumas, priešingai, smarkiai sumažėjo. Sparti interneto skverbtis turėjo labai mažai įtakos rinkėjų aktyvumui.

Atliktos analizės rezultatai rodo, kad ANI daro labai stiprią įtaką rinkėjų aktyvumui Alytaus, Utenos ir Tauragės apskrityse. Įdomu tai, kad šiose apskrityse ANI rodikliai yra žemiausi, ir jos iš kitų apskričių neišsiskiria pagal rinkėjų aktyvumą. Priešingai, apskrityse, kurios pirmauja pagal ANI rodiklius, ryšys tarp ANI ir rinkėjų aktyvumo nenustatytas. Tai rodo prieštarigus kitų mokslininkų tyrimo rezultatus apie interneto vartojimo įtaką rinkėjų aktyvumui. Norint nustatyti šiuos skirtumus tarp apskričių, būtina atlikti išsamesnius tyrimus.

Pažymėtina, kad šiuo metu Lietuvos rinkimuose nėra elektroninio balsavimo. Nepaisant to, internetas tapo veiksminga priemone, padedančia gyventojams lengvai ir savanoriškai dalyvauti Lietuvos rinkimuose. Juo naudojantis, už mažas finansines ir laiko sąnaudas galima pasirinkti įvairias priemones dalyvauti politinėje veikloje. Internetu naują viešąją erdvę politiniams įsipareigojimams gali rasti asmenys, kurie gali būti kitaip aktyvūs, ypač jaunimas. Skirtingai nei praetyje, kai dažniausiai entuziastingi interneto vartotojai buvo tik jaunimas, neturintis tesės balsuoti, pastaruoju metu internete į veiklą, susijusią su rinkimais, įsitraukia vyresniojo amžiaus grupių rinkėjai.

Iš pradžių vienintelis interneto vaidmuo rinkimuose – suteikti prieigą prie visų rūšių informacijos, ypač prie politinių partijų interneto svetainių. Pastaruoju metu asmuo, turėdamas atvirą interneto prieigą namuose ar darbe, gali sukurti dienoraštį, parašyti komentarą apie rinkimus socialiniuose tinkluose ar mikrotinklaraščių svetainėse, parodyti savo paramą profilio nuotraukomis, vaizdais ar būsenos atnaujinimais, prisidėti prie rinkimų kampanijos vaizdų įvairovės kūrimo ar dalytis jais. Į bendrai sukurtą reklamos kampaniją internete gali būti įtraukiami įvairūs asmenys.

Siekiant geriau panaudoti interneto teikiamas galimybes rinkėjų aktyvumui skatinti, pirmiausia reikia plėtoti plačiajuosčio ryšio prieigą vietovėse, kuriose jo šiuo metu nėra. Taip pat svarbu aiškinti žmonėms interneto pranašumus, siekiant įveikti jų prieštaravimą jam, komentuoti, kaip internetas gali padėti jiems išspręsti problemas, susisiekti su valstybės institucijomis, politinėmis partijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, gauti iš jų informaciją. Tikslinga pasiūlyti mokymo paslaugas ir teikti finansinę paramą. Ypač svarbu, kad būtų sudarytos sąlygos vyresniojo amžiaus žmonėms, kaimo vietovių gyventojams, gyventojams, turintiems mažesnes pajamas, ir neįgaliesiems, kurie nesinaudojo internetu ir kompiuteriais, įgyti reikiamų žinių ir jas taikyti įvairiose veiklos srityse [18]. Kita vertus, labai svarbus veiksnys, turintis įtakos interneto ir kitų modernių technologijų taikymui mobilizuojant rinkėjus, yra valstybės institucijų, politinių partijų, nevyriausybinių organizacijų noras, gebėjimas prisitaikyti prie bendravimo, bendradarbiavimo, informavimo, mobilizavimo formų ir jas taikyti elektroninės demokratijos sąlygomis. Pirmiausia minėtos organizacijos turėtų aktyviai naudoti internetą ir jo teikiamas galimybes susisiekti su rinkėjais, palaikyti su jais ryšį, juos mobilizuoti aktyviai politinei veiklai. Toliau plėtojant

interneto ir elektroninės demokratijos valstybės institucijų, politinių ir kitų organizacijų veiklą, reikėtų įvesti elektroninį balsavimą Lietuvoje.

Statistinių duomenų analizė lėmė tyrimo apribojimus, nes leido nustatyti tik pagrindines bendras interneto vartojimo ir rinkėjų aktyvumo ryšių tendencijas. Gali būti, kad apskrities (gyvenamosios vietos), tiksliau, interneto skverbties lygio joje vaidmuo svarbus mobilizuojant rinkėjus. Pavyzdžiui, galima daryti prielaidą, kad nutolusių vietovių rinkėjų dalyvavimo išlaidos turėtų būti mažesnės, nes apklausos gali būti atliekamos toli nuo namų. Tyrimas yra svarbus pradinis įnašas sprendžiant šį klausimą. Tačiau tolesni tyrimai, kurie turėtų apimti atskirų rinkėjų grupių (pagal gyvenamąją vietą, lytį, amžių ir pan.) aktyvumo lygio, dalyvavimo formų ir turinio analizę, padidintų tikimybę tiksliau nustatyti interneto poveikį rinkėjų aktyvumui.

Išvados

1. Interneto skverbties statistinių duomenų analizė rodo ryškią namų ūkių, turinčių interneto prieigą, ir asmenų, kurie internetu naudojami reguliariai, didėjimo Lietuvoje tendenciją, kuri pastaraisiais metais sulėtėjo. Kartu egzistuoja netolygus naudojimas interneto prieiga pagal amžiaus grupes ir apskritis, t. y. Lietuvoje išryškėja skaitmeninės atskirties reiškinys tarp amžiaus grupių ir apskričių.

2. Nuo 1993 m. Lietuvoje stebima rinkėjų aktyvumo mažėjimo tendencija seimo, prezidento ir savivaldybių tarybų rinkimuose, nors iki tol rinkėjų aktyvumas buvo aukštas. Taip pat nustatyti skirtumai pagal rinkėjų aktyvumą tarp apskričių. 2007–2012 m. vykusiuose rinkimuose rinkėjų aktyvumo skirtumas pagal apskritis buvo 20,98 proc.

3. Tyrimo rezultatai parodė, kad yra ryšys tarp rinkėjų aktyvumo 2007–2012 m. vykusiuose rinkimuose ir namų ūkių, turinčių interneto prieigą, bei asmenų, kurie reguliariai naudojami internetu. Išskirsčius rinkimus pagal rūšis, šis ryšys stebimas tik seimo rinkimuose.

4. Lietuvos valdžios institucijos, bendradarbiaudamos su telekomunikacijų įmonėmis, turėtų toliau plėtoti interneto prieigą ir teikti lanksčias mokymo paslaugas skaitmeninę atskirtį patiriantiems asmenims. Svarbu valdžios institucijoms, politinėms partijoms ir visuomeninėms organizacijoms aktyviai taikyti elektroninės demokratijos formas. Šios pastangos sudarys didesnes politinio dalyvavimo galimybes rinkėjams, kurie turės prieigą prie gausios informacijos internete.

Literatūra

1. Abs, H. J., Veldhuis, R. *Indicators on Active Citizenship for Democracy – the social, cultural economic domain*. Paper by Order of the Council of Europe or the CRELL-Network on Active Citizenship for Democracy. The European Commission's Joint Research Center in Ispra, Italy, 2006.
2. Blumler, J. G., Coleman, S. *Realising Democracy Online: A Civic Commons in Cyberspace*.

- http://www.citizenonline.org.uk/site/media/documents/925_Realising%20Democracy%20Online.pdf [2013 02 03].
3. Chappelet, J. L., Kilchenman, P. Interactive Tools for e-Democracy: Examples from Switzerland. *International Conference, TCGOV 2005*. Lecture Notes in Computer Science. Vol. 3416, 2005, 36–47.
 4. Conway, M. *Political Participation in the United States*. Washington, D.C.: Congressional Quarterly Press, 1991.
 5. Dalton, R. J. *Politics in West Germany*. Glenview, Illinois, 1989.
 6. Damkuvienė M., Tijūnaitienė R. Visuomenės dalyvavimo koncepcijos: teorinė prieiga. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2010, Nr. 1 (17), 125–132.
 7. *Elektroninio balsavimo galimybių studija*. Vilnius: E-demokratijos tyrimų grupė, 2008.
 8. Gaventa, J., Valderrama, C. *Participation, Citizenship and Local Governance*. Institute of Development Studies. http://cims-rwanda.org/downloads/Participation_Citizenship_Governance.pdf [2013-02-03].
 9. Held, D. *Demokratijos modeliai*. Vilnius: Eugrimas, 2002.
 10. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos. *Mobiliuoju internetu naudojasi ketvirtadalis Lietuvos gyventojų*. Prieiga internete: <http://www.ivpk.lt/news/1834/21/Mobiliuoju-internetu-naudojasi-ketvirtadalis-Lietuvos-gyventoju> [2012-01-20].
 11. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos. *Lietuva skaitmeninėje Europoje: išplėtotą plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą, pamažu drąsėjantys interneto pirkėjai, aktyvios verslo įmonės ir puikius skaitmeninius įgūdžius turintis jaunimas*. <http://www.ivpk.lt/news/1801/151/Lietuva-skaitmenineje-Europoje-ispletota-placiajuoscio-ryσιο-infrastruktura-pamaz-u-drasesjantys-interneto-pirkejai-aktyvios-verslo-imes-ir-puikius-skaitmeninius-igudzius-turintis-jaunimas> [2012-01-20].
 12. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos. *Informacinių technologijų naudojimas namų ūkiuose*. <http://www.ivpk.lt/news/1813/34/Informaciniu-technologiju-naudojimas-namu-ukiuose> [2012-01-20].
 13. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos. *Lietuvoje 72 proc. gyventojų naudojasi kompiuteriais ir 70 proc. – internetu*. <http://www.ivpk.lt/news/1820/151/Lietuvoje-72-proc-gyventoju-naudojasi-kompiuteriais-ir-70-proc---internetu> [2012-01-20].
 14. Krupavičius A., Lukošaitis A. *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2004.
 15. Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. lapkričio 16 d. nutarimas Nr. X-912 *Dėl Balsavimo internetu rinkimuose ir referendumuose koncepcijos patvirtinimo*. http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=287235&p_query=&p_tr2= [2013-02-08].
 16. Lietuvos Respublikos Vyriausioji rinkimų komisija. *Rinkimai pagal rūšį, 2012*. <http://www.vrk.lt/lt/pirmas-puslapis/rinkimai/rinkimai-pagal-rusi.html> [2012-01-15].
 17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 759 *Dėl Balsavimo internetu diegimo programos patvirtinimo*. <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=8D00EDFA-1ED8-4B67-B365-3543235F9D8A> [2013-02-08].

18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 16 d. nutarimas Nr. 301 *Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programos patvirtinimo ir kai kurių Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pripažinimo netekusiais galios*. Valstybės žinios, 2011, Nr. 33-1547.
19. Lietuvos statistikos departamentas. Statistika (teminės lentelės). *Regioninė statistika. Informacinės technologijos namų ūkiuose*, 2012. <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2461> [2012-01-12].
20. Lusoli, W. A second-order medium? The Internet as a source of electoral information in 25 European countries. *Information Polity*, 2005, Vol. 10, 247–265.
21. Oates, Briony J. The potential contribution of ICTs to the political process. *Electronic Journal of e-Government*. <http://www.ejeg.com/volume-1/volume1-issue-1/issue1-art2.htm> [2013-02-03].
22. Ragauskas P. Piliečių dalyvavimas leidžiant įstatymus. *Politologija*. Vilniaus universitetas tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2005/1 (37).
23. Ramonaitė A. ir kt. *Elektroninio balsavimo galimybių studija*. Vilnius, 2008.
24. Riekašius R. Politinis dalyvavimas. Kn. *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2004, 213–242.
25. Riekašius R. *Politinis dalyvavimas: samprata ir tipologija*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2011.
26. Ryšių reguliavimo tarnyba. Lietuva pirmąją Europoje pagal plačiajuosčio interneto, teikiamo šviesolaidinėmis ryšio linijomis, skvarbą. Prieiga internete: <http://www.rrt.lt/lt/naujienos/archive/p10/lietuva-pirmauja-europoje-xfpw.html> [2012-01-20].
27. Rudanova I. Interaktyvūs elektroninės demokratijos įrankiai. *XIII tarptautinė kompiuterininkų konferencija* (2007-09-14–15, Panevėžys).
28. Schmitt, H. Second-order elections to the European Parliament: is e-voting the solution? In: Trechsel, A. H, Mendez, F. (ed.) *The European Union and E-voting*. London: Routledge, 2004, 91–107.
29. Sylvester, E. D., McGlynn, A. J. The Digital Divide, Political Participation, and Place. *Social Science Computer Review*, 2010, Vol. 28, No. 1, 64–74.
30. Stanley, J. W., Weare, Ch. The Effects of Internet Use on Political Participation: Evidence from an Agency Online Discussion Forum. *Administration & Society*, 2004, Vol. 36 No. 5, 503–527.
31. *The Global Information Technology Report 2012*. Living in a Hyperconnected World. World Economic Forum. Geneva: SRO–Kundig, 2012.
32. Žiliūtė I. E. valdžios kūrimo problemos. *Viešojo politika ir administravimas*, 2004, Nr. 9, 62–17.

Rūta Petrauskienė, Gintaras Žilinskas

The Impact of Information Technologies on Political Participation: Tendencies of Internet Penetration and Activeness of Voters in Lithuania

Abstract

Active political participation in the process of democratic governance provides citizens an opportunity to influence elections and control politician's work. The aim of this article was to identify the impact of internet on political participation of voters in Lithuania. The tendencies of internet penetration and activeness of voters were analysed. Furthermore causal relations between political participation in 2007-2012 elections and factors of internet penetration (household with internet access and individuals, who used internet daily or at least once per week) were analyzed in this article. According to this study relation between activeness of voters in 2007-2012 election and factors of internet penetration was found. After division of election according their types, the relation was observed only in the election of Parliament. It is noted, that further internet penetration and more active application of electronic democracy forms will give bigger opportunities to participate in policy for electors who have the internet.

Rūta Petrauskienė – Kauno technologijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Viešojo administravimo katedros docentė, socialinių mokslų daktarė.

E. paštas: ruta.petrauskiene@ktu.lt

Gintaras Žilinskas – Kauno technologijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Viešojo administravimo katedros docentas, socialinių mokslų daktaras.

E. paštas: gintaras.zilinskas@ktu.lt

Rūta Petrauskienė, Doctor of Social Sciences, is a Associate Professor at the Department of Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kaunas University of Technology.

E-mail: ruta.petrauskiene@ktu.lt

Gintaras Žilinskas, Doctor of Social Sciences, is a Associate Professor at the Department of Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kaunas University of Technology.

E-mail: gintaras.zilinskas@ktu.lt

Straipsnis įteiktas redakcijai 2013 m. vasario mėn.; recenzuotas; parengtas spaudai 2013 m. kovo mėn.